

ВПЛИВ КАРАНТИНУ В МЕЖАХ ЗАПОБІГАННЯ COVID-19 НА СТАН ЗЛОЧИННОСТІ МІГРАНТІВ В УКРАЇНІ¹

INFLUENCE OF THE QUARANTINE WITHIN THE PREVENTION OF COVID-19 ON THE MIGRANTS' CRIME IN UKRAINE

Аліна Калініна²

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України (вул. Пушкінська, 49, м. Харків, Україна, 06002)

Alina Kalinina

Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems (49, Pushkinska, Kharkiv, Ukraine, 06002)

Отримано: 12.03.2021. Затверджено: 17.05.2021

АНОТАЦІЯ

Поширення пандемії COVID-19 має епідеміологічні, медичні, економічні, соціальні, психологічні, екологічні, правові та інші наслідки, включаючи кримінологічні. Протягом 2020 р. в Україні та світі спостерігались нові тенденції стану злочинності, її динаміки та характеру. Одним із сегментів злочинності в Україні є злочини, які вчиняються іноземцями, аналіз змін у стані якого особливо актуальний через повне блокування, в якому державні кордони були майже або частково закриті майже на три місяці. Враховуючи вплив карантинних заходів на соціальні процеси, можна встановити наявність або відсутність зв'язку між розповсюдженням пандемій та епідемій та соціально-правовою та кримінологічною ситуацією в Україні. Метою наукової роботи є аналіз змін статистичних показників злочинності мігрантів в Україні після закінчення тривалого періоду карантину в рамках профілактики COVID-19 – 2020 р. Основними ознаками злочинності мігрантів в Україні, сформованої протягом 2020 р., є такі: (1) у структурі злочину в Україні частка злочинів, скоєних мігрантами, зменшилась до 0,5%; (2) рівень зафіксованих кримінальних правопорушень, скоєних мігрантами, різко знизився більш ніж на 30%; (3) кількість засуджених громадян інших держав за злочини, скоєні на території України,

¹ Стаття виконана в межах проекту «Соціально-правові та кримінологічні наслідки поширення пандемій та шляхи їх усунення в Україні» (реєстр. № 2020.01/0155), що підтримується Національним фондом досліджень України.

² кандидат юридичних наук; orcid 0000-0001-8015-0807; e-mail: alina.kalinina@ukr.net

також має тенденцію до зменшення, але вона не така різка, як рівень зафіксованих кримінальних правопорушень (зменшення становить близько 13,5 %); (4) поряд із швидким зменшенням кількості затриманих нелегальних мігрантів (майже втричі порівняно з 2019 р.) спостерігається протилежна тенденція до деякого збільшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень за незаконне перевезення осіб через державний кордон України (збільшення більше 10%); (5) особливістю «передісторії» явища міграції у період COVID-19 було те, що певні категорії мігрантів викликають агресивний настрій серед місцевого населення через побоювання останнього заразитися небезпечною хворобою певної національності. Це створює настрої стигматизації та ксенофобії, стимулює до збільшення вуличної злочинності.

Ключові слова: злочинність мігрантів в Україні; карантин; міграція під час COVID-19; фонові для злочинності явища

ABSTRACT

The spread of the COVID-19 pandemic has the epidemiological, medical, economic, social, psychological, environmental, legal and other consequences, including the criminological ones. During 2020, new trends in the state of crime, its dynamics and nature have been observed in Ukraine and the world. One of the segments of crime in Ukraine is the crime of foreigners, the analysis of changes in the state of which is especially relevant because of the total lockdown, in which the state borders were almost or partially closed for almost three months. Considering the impact of quarantine measures on social processes, it is possible to establish the presence or absence of a link between the spread of pandemics and epidemics and the socio-legal and criminological situation in Ukraine. The purpose of the scientific paper is to analyze the changes in the statistical indicators of foreigners' crime in Ukraine after the end of a long period of quarantine within the prevention of COVID-19 – 2020 year. The main features of foreigners' crime in Ukraine, formed during 2020, are the next: (1) in the structure of the crime in Ukraine, the share of crimes committed by foreigners decreased to 0,5%; (2) the level of recorded criminal offenses committed by foreigners has sharply decreased by more than 30%; (3) the number of convicted citizens of other states for crimes, committed on the territory of Ukraine, also has a tendency of decreasing, but it isn't as sharp as the level of recorded criminal offenses (the decreasing is about 13,5%); (4) along with the rapid decrease in the number of detained illegal migrants (almost three times compared to 2019), there is an opposite trend to some increase in the number of registered criminal offenses for illegal transportation of persons across the state border of Ukraine (increasing is more than 10%); (5) the peculiarity of the "background" of the phenomenon of migration during the period COVID-19 was that certain categories of migrants cause aggressive mood among the local population due to fears of the latter contracting a dangerous disease from a certain nationality. This creates a mood of stigmatization and xenophobia; stimulate increasing of the street crime.

Key words: migrants' crime in Ukraine; quarantine; migration during COVID-19; background phenomena of crime

I. ВСТУП

Взаємозв'язок суспільних процесів часом має непередбачуваний характер. Звичайно, що всі суспільні сфери пов'язані між собою в тій чи іншій мірі, оскільки суспільство – складна і багатофункціональна система. Однак підсилення чи послаблення впливу будь-якого

рандомного фактору на інші може мати і позитивні, і негативні наслідки.

Із початком поширення хвороби, що викликається вірусом SARS-CoV-2, світова спільнота не могла навіть уявити, що її розповсюдження набуде характеру пандемії, боротьба з якою стане загальною справою, внаслідок чого звичний ритм життя численних громадян зміниться на тривалий час, а можливо й назавжди. Головні зміни в життєдіяльності як окремих осіб, так і держав взагалі пов'язані із запровадженням головного заходу боротьби з поширенням COVID-19 – карантину різного ступеня суворості, у тому числі й локдауну.

Розповсюдження пандемії COVID-19 поряд з епідеміологічними, медичними, економічними, соціальними, психологічними, екологічними, правовими та іншими наслідками має і кримінологічні наслідки. Так, впродовж 2020 р. в Україні та світі спостерігалися нові тенденції щодо стану злочинності, її динамки та характеру. Наприклад, в Україні, відповідно до офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, протягом 2020 р. (календарний рік, упродовж якого постійно вживалися карантинні заходи) відбулося значне скорочення зареєстрованих кримінальних правопорушень: у 2020 р. їх було обліковано 360 622, що, порівняно з попереднім роком, на 18,8% менше (у 2019 р. обліковано 444 130)¹. Зазначене зменшення кількості облікованих кримінальних правопорушень не можна вважати незначним статистичним коливанням. Його фіксування пояснюється низкою факторів, серед яких латентність різної природи, деяке зниження злочинної активності у зв'язку із локдауном, зміни у порядку проведення статистичного обліку та ін.

Статистичні зміни відбулися не лише в обліку загальної кількості кримінальних правопорушень, а поширилися майже на всю структуру кримінальної протиправності в Україні. Показники різних видів кримінальних правопорушень (виокремлених як за об'єктом кримінально-правової охорони, так і за особливостями суб'єкта, який вчиняє кримінально-протиправне діяння) також змінилися. Одним із сегментів злочинності в Україні є кримінальна протиправність іноземців, аналіз змін у стані якої є особливо актуальним у світлі

¹ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo

тотального локдауну, за якого кордони держави протягом майже трьох місяців були повністю або частково закритими. Розглядаючи вплив карантинних заходів на соціальні процеси, можна встановити наявність або відсутність зв'язку між поширенням пандемій та епідемії і соціально-правовою та кримінологічною ситуацією в Україні.

Дослідженню впливу пандемії COVID-19 на різні сфери життєдіяльності соціуму в Україні та за кордоном присвячено низку наукових робіт вітчизняних і зарубіжних вчених. На окрему увагу заслуговує аналіз науковцями взаємозв'язку між пандемією COVID-19 і соціальними процесами, зокрема й станом правопорядку в державі, під час її поширення. Роздуми В. Батиргарєєвої, Н. Гуторової, Т. Денисової, Н. Глинської, В. Шевчука та ін. щодо окремих аспектів кримінально-правового регулювання у медичній і фармацевтичній сферах, кримінального процесу і, зокрема, забезпечення дотримання прав людини під час здійснення кримінального провадження, завдань криміналістики в умовах боротьби з пандемією та її взаємозв'язку зі станом злочинності в державі присвячені матеріали міжнародної інтернет-конференції «Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи»¹, проведеної у квітні 2020 р. Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України (НДІ ВПЗ). Деякі дискусійні питання, пов'язані із впливом COVID-19 на роботу правоохоронних органів і станом правопорядку в державі на період пандемії, розкриваються у матеріалах панельної дискусії «Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи»², що проводилася в рамках IV Харківського міжнародного юридичного форуму (вересень 2020 р.). Питанням прояву негативних наслідків пандемії у різних сферах життя українського соціуму присвячені: наукова стаття фахівців НДІ ВПЗ «Поширення пандемії COVID-19 в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми»³ і матеріали панельної дискусії «Соціально-правові та кримінологічні наслідки

¹ Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи: матер. Інтернет-конф. (Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Х.: Право, 2020. 316 с.

² Забезпечення правопорядку в умовах корона кризи: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право, 2020. 250 с.

³ Батиргарєєва В.С., Борисов В.І., Євтеєва Д.П., Калініна А.В. та ін. (2020). Поширення пандемії COVID-19 в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 40. С. 9–22. doi:10.31359/2079-6242-2020-40-9

коронакризи у світі та в Україні» (листопад 2020 р.)¹. Частково реальні та потенційні зміни у стані злочинності в Україні, пов'язані із карантинними заходами, аналізуються у попередніх роботах авторки². При цьому кримінальній протиправності іноземців та змінам у її стані під час боротьби з поширенням COVID-19 не приділяється достатньо уваги науковцями.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Мета статті полягає розкритті за результатами аналізу змін у статистичних показниках кримінальної протиправності іноземців в Україні по завершенні тривалого періоду карантину в межах запобігання COVID-19 – 2020 р., основні риси злочинності мігрантів, що проявилися саме впродовж 2020-го, «карантинного», року.

Наукове дослідження базується на такому філософському методі пізнання, як діалектичний метод. Під час обробки інформаційних джерел, що послуговували основою для написання статті, використано метод аналізу і синтезу. За допомогою статистичного методу було оброблено офіційні статистичні дані, що характеризують злочинність іноземців в Україні.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інфекційні та вірусні хвороби не є чимось новим для світової спільноти. Століттями людство гинуло від чуми, віспи, холери, вірусних хвороб та ін., продовжуючи і в наш час боротьбу вже з іншими захворюваннями цієї ж природи – грипом, ВІЛ/СНІД, гепатитом тощо.

Кінець 2019 р. ознаменувався надшвидким розповсюдженням небезпечної хвороби, що спричиняється вірусом SARS-Cov-2 (коронавірусом), боротьба з якою триває й дотепер. У березні 2020 р. Всесвітня організація охорони здоров'я офіційно проголосила поширення коронавірусної хвороби 2019 р. всесвітньою епідемією (скорочено

¹ Соціально-правові та кримінологічні наслідки коронакризи у світі та Україні: до проблеми мінімізації (2020). Матер. панел. дискусії наук.-практ. семінару «Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності» (Харків, 5 листоп. 2020 р.). Х.: Право.

² Калініна А.В. (2020). Пандемія вірусу vs правопорядок: кримінологічний прогноз. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 39. С. 39–45. doi:10.31359/2079-6242-2020-39-39; Калініна А.В. (2020). Карантин в Україні та фонові для злочинності явища. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи*: матер. Інтернет-конф. (Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Х.: Право. С. 129–131, тощо.

Covid-2019 або COVID-19)¹. Не зважаючи на те, що світова спільнота вже не вперше зіштовхується з гострою необхідністю боротьби з поширенням інфекційної або вірусної хвороби, таких масштабних карантинних заходів щодо ізоляції не лише окремих осіб, господарств, підприємств тощо, а й цілих держав, раніше не застосовувалося.

Починаючи з 12 березня 2020 р. в Україні з метою забезпечення охорони здоров'я громадян Кабінет Міністрів України оголосив початок карантину². Міністерством охорони здоров'я України рекомендовано населенню зменшити до мінімуму контакти з іншими особами та, за можливості, залишатися в режимі самоізоляції. Задля цієї мети держава створила низку умов, зокрема: виробничий процес максимально переведено у дистанційний режим, призупинено роботу місць масового перебування людей (торгівельних центрів, місць громадського харчування, розважальних закладів тощо), внесено значні корективи у роботу транспорту (зокрема, зупинено міжобласне пасажирське сполучення) та ін.³ Окремою групою карантинних заходів стало закриття державних кордонів на період майже на три місяці.

Таким чином, поширення гострої респіраторної хвороби вірусної природи, що характеризується особливою небезпечністю для організму людини, сприяло ініціюванню державною владою України введення режиму карантину, що триває вже понад рік. Заходи, що вживалися протягом цього періоду, були різного ступеня суворості. Однак їх результатом було не лише зменшення поширення COVID-19, а й безповоротна зміна ритму життя людей і функціонування державних інституцій, підприємств, установ і організацій.

Зпочатком карантинних заходів, пов'язаних із боротьбою з COVID-19, науковці і практичні працівники в Україні та за кордоном звернули увагу на їх вплив на стан злочинності та можливі зміни в активності злочинців. Зокрема, у березні 2020 р. Європол опублікував доповідь під назвою «Pandemic Profiteering: How Criminals Exploit the COVID-19 Crisis»

¹ Пандемія коронавірусної хвороби 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пандемія_коронавірусної_хвороби_2019

² Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п>.

³ Там само.

(Спекуляція пандемією: як злочинці експлуатують кризу COVID-19)¹. У цій доповіді стисло наведено результати роботи аналітиків Європолу щодо головних змін у тенденціях злочинності впродовж карантину. Так, було відзначено, що правопорушники швидко скористалися можливостями, які відкрила боротьба з пандемією, адаптуючи до нових умов свою протиправну діяльність або вдаючись до вчинення нових видів кримінально-протиправних діянь. Головними змінами, пов'язаними із боротьбою з COVID-19 стали: високий попит на певні товари (наприклад, захисне спорядження та фармацевтичну продукцію); зниження мобільності населення і зменшення потоку людей до ЄС або транзитом через ЄС; уведення режиму самоізоляції громадян і переведення на дистанційний характер роботи (у тому числі й з використанням можливостей Інтернету) максимальну кількість фізичних та юридичних осіб; непомітність деяких кримінально-протиправних діянь через перенесення місця їх вчинення у домашні умови або в онлайн-простір внаслідок обмежень у суспільному житті; вразливість людей через підвищення тривоги і страху; скорочення надходжень певних незаконних товарів до ЄС². При цьому, ґрунтуючись на інформації, наданої державами-членами ЄС і власними експертами, Європолом робиться висновок про зростання рівня кіберзлочинності, шахрайств, продажу контрафактної медичної та санітарно-гігієнічної продукції, засобів індивідуального захисту та формування нового, так званого «карантинного» типу організованої злочинності, за якого групи правопорушників реалізують цілі схеми, видаючи себе за представників органів влади та медиків (зادля вчинення шахрайства і крадіжок)³.

Успіх злочинної діяльності під час пандемії пояснюється, в першу чергу, спекуляцією на найголовнішій темі – здоров'ї людини й особливо – її житті. Уявні та реальні загрози, величезна кількість інформації про хворобу (нерідко, можна сказати, міфічного характеру), безперешкодний і швидкий доступ до неї тощо сприяє формуванню панічних настроїв у суспільстві. Адже, здоров'я людини – це органічна єдність фізичного, психічного і соціального благополуччя. Тому,

¹ Pandemic Profiteering: How Criminals Exploit the COVID-19 Crisis. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

² Батиргареева В.С., Борисов В.І., Євтєєва Д.П., Калініна А.В. та ін. (2020). Поширення пандемії COVID-19 в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 40. С. 9–22. doi:10.31359/2079-6242-2020-40-9

³ Там само.

коли одна ланка цієї єдності руйнується, можна говорити про існування факторів ризику, детермінантів девіантної, зокрема, протиправної поведінки¹.

Розглядаючи зв'язок між реальними і потенційними змінами у стані злочинності та карантинними заходами в Україні, у літературі пропонується надавати як епідеміям (пандеміям), так і заходам, що пов'язані з їх подоланням, статусу фонових для злочинності явищ або умов злочинності.

Так, Г. Жаровська, аналізуючи зв'язок між пандемією та транснаціональною організованою злочинністю, робить висновок, що під час COVID-19 виникли нові умови для вчинення кримінально-протиправних діянь, сформувався певний апгрейд злочинності². Ю. Зауменна також звертає увагу на те, що COVID-19 було обумовлено низку негативних чинників, що сприяють злочинній діяльності³. Поряд із цим, науковці НДІ ВПЗ зазначають, що: «Наразі без сумніву можна констатувати, що будь-яка епідемія таких масштабів, як поширення хвороби COVID-19, стає дуже помітним (якщо не визначальним з-поміж інших) фоновим явищем для вчинення певних кримінальних та інших правопорушень, обумовлених соціальним станом, в якому опинилося людство»⁴.

Отже, стрімке поширення COVID-19 виявило неготовність світової спільноти до швидкого протистояння хворобі та її соціальних, зокрема й кримінологічних, наслідків. Щодо ролі пандемії у формуванні кримінальної обстановки держави, то з цього приводу думки науковців дещо розділилися. Одні з них вбачають в COVID-19 фактор, що формує умови для вчинення правопорушень (у тому числі й кримінальних), інші розглядають пандемію як фонове явище злочинності. Поряд із цим необхідно підкреслити, що пандемія призвела й до іншого кримінологічного ефекту – зменшення

¹ Ківенко Н. В., Лановенко І. І., Мельник П. В. (2002). Девіантна поведінка: сучасна парадигма: монографія. Ірпінь: Нац. акад. держ. податк. служби України. С. 7.

² Жаровська Г. (2020). Пандемія і транснаціональна організована злочинність: нові виклики чи апгрейд? *Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи*: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 51.

³ Зауменна Ю.О. (2020). Національна безпека та пандемія COVID-19: нові виклики та загрози. *Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи*: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 56.

⁴ Батиргарєєва В.С., Борисов В.І., Євтєєва Д.П., Калініна А.В. та ін. (2020). Поширення пандемії COVID-19 в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 40. С. 10.

загального рівня злочинності в державі. А це, по суті, – запобігання злочинності в дії.

Поширення COVID-19 охопило майже всі суспільні процеси. Особливо її вплив відбився на тих, що мають міжнародний характер, адже періоди локдауну сприяли тимчасовому припиненню міжнародних переміщень. Міжнародна міграція населення та відтворення злочинності на певній території взаємопов'язані. Тому зміни в одному із цих процесів продукують відповідні зміни і в іншому.

Зв'язок міграції та злочинності простежується у двох основних напрямках:

1) у впливі правових інститутів на міграцію, її характер, інтенсивність, форми тощо (такий вплив на міграцію може бути досягнутий шляхом ухвалення відповідних правових актів, що регулюватимуть порядок в'їзду в Україну, надання мігрантам відповідного статусу тощо);

2) у зворотному впливі міграційних процесів на всі характеристики злочинності (зокрема, приїзд певних груп мігрантів може призвести до збільшення числа злочинів у тій чи іншій місцевості, а виїзд мігрантів, у свою чергу, може супроводжуватися кримінологічним ефектом, але протилежного значення, оскільки сприяє скороченню злочинів за рахунок виїзду тих, хто їх вчиняв)¹.

Також варто зазначити, що окремим видом міграції є кримінальна міграція, яку можна визначити, як: 1) територіальне переміщення населення, що виявляється у в'їзді в державу осіб, які не є її громадянами, та їх перебуванні на території держави зі злочинними цілями²; 2) соціальне, відносно масове, суспільно небезпечне явище, яке проявляється в територіальному переміщенні осіб з метою учинення злочинів, а також переміщенні кримінальних технологій через кордони тих чи інших територій³; 3) оперативне поняття, визначене кримінологами для виокремлення контингентів мігрантів, які прибувають зі злочинними цілями та вимагають підвищеної уваги правоохоронних

¹ Мозоль А.П. (2002). Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: НАВСУ. С. 55.

² Василькин О.А. (2008). Криминальная миграция как основной детерминант преступности иностранцев. *Миграционное право*. № 2. С. 41.

³ Нечевина Н.Д., Плясова И.В. (2006). Криминальная иммиграция в современной России: криминологические, уголовные и административные аспекты. Москва: ВНИИ МВД России. С. 14.

органів¹, тощо. Одним з видів кримінальної міграції є виїзд із країни перебування з метою ухилення від кримінальної відповідальності. Тобто частина осіб, які прибувають на територію держави, вже можуть мати за плечима певну «кримінальну історію» (у разі, якщо метою їх приїзду було ухилення від кримінальної відповідальності в іншій державі) чи «передісторію» (якщо головним спонуканням до приїзду в державу було вчинення кримінальних правопорушень).

Особливу увагу привертають процеси міграції у світлі аналізу фонових явищ злочинності, оскільки міграцію населення можна розглядати як одне із таких явищ. Адже мігранти, як легальні, так і нелегальні, – особливі групи населення, які здійснюють власний вплив на криміногенну обстановку в державі перебування як учиненням злочинів, так і особливостями поведінки через адаптацію до нових для них умов життя.

Таким чином, оскільки між процесами зовнішньої міграції та відтворенням кримінальної протиправності в державі існує певний зв'язок, зміни в тенденціях міждержавного переміщення не можуть не представляти кримінологічний інтерес.

Злочинність мігрантів у структурі злочинності України вже протягом тривалого періоду займає незначну, проте помітну, частку (1–1,5%), а за підрахунками Ю. Курилюка вона становить 2–3%². Однак у 2020 р. частка облікованих Офісом Генерального прокурора кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями, склала майже 0,5%³.

До початку карантинних заходів рівень злочинності громадян інших держав характеризувався нестабільністю, із деяким його збільшенням на 6,1% у 2019 р., порівняно з 2018 р. (2452 кримінальних правопорушення супроти 2302). У 2020 р. можна спостерігати різке зменшення кількості кримінальних правопорушень, що вчиняються іноземцями: їх було обліковано 1655 (зменшення на 32,5%)⁴.

Поряд із цим доречно розглянути деякі інші статистичні показники, пов'язані з процесами зовнішньої міграції. Так, не зважаючи на те,

¹ Долгова А.И. (ред.) (2000). Российская криминологическая энциклопедия: преступность и борьба с ней в понятиях и комментариях. Москва: НОРМА-ИНФРА-М. С. 345.

² Курилюк Ю.Б. (2018). Злочинність мігрантів в Україні: детермінанти та запобігання. *Юридичний бюлетень*. Вип. 8. С. 319.

³ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo

⁴ Там само.

що у 2020 р. було виявлено майже втричі менше нелегальних мігрантів – 4197 осіб¹ порівняно з 12 864 у 2019 р.², показники кримінальної протиправності у сфері незаконного переправлення збільшилися на 10,3%³. У цій частині справдилися певні кримінологічні прогнози, надані попередньо щодо стану злочинності під час пандемії, а саме – збільшення кількості облікованих за ст. 332 КК України кримінальних правопорушень⁴: у 2019 р. за ст. 332 КК України було обліковано 252, а у 2020-му, «карантинному», році – 278 кримінальних правопорушень.

Рівень судимості громадян інших держав також зазнав змін: за звітністю Державної судової адміністрації України у 2019 р. було зазначено 798 громадян інших держав⁵, а у 2020 р. – 670 осіб⁶, що на 13,5 % менше. Така тенденція цілком відповідає різкому зменшенню кількості облікованих кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями в Україні протягом 2020 р.

Різде зменшення статистичних показників, що характеризують кримінальну протиправність громадян інших держав в Україні, безпосередньо пов'язане з карантинними заходами у виді обмеження, а й подекуди – припинення міжнародних переміщень осіб у межах боротьби з поширенням вірусу SARS-Cov-2. У світлі обмеження міграційних потоків не є дивним хоча й невелике, однак зростання зареєстрованої кількості кримінальних правопорушень щодо незаконного переміщення осіб через державний кордон України.

Зменшення кількості затриманих нелегальних мігрантів майже втричі можна пояснити глобальним скороченням транскордонної мобільності, порівняно з докарантинним періодом. Як зазначає С. Філіппов, рівень безробіття під час пандемії різко зріс, що знизило попит на робочу силу мігрантів і, відповідно, сприяло тому, що люди більш обережно стали приймати рішення про міграцію до інших

¹ Показники діяльності ДМС України за 2020 рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_12.pdf

² Там само.

³ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo.

⁴ Калініна А.В. (2020). Пандемія вірусу vs правопорядок: кримінологічний прогноз. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 39. С. 42–43.

⁵ Звітність Державної судової адміністрації України. Форма 7. Звіт про склад засуджених за 2019 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019.

⁶ Звітність Державної судової адміністрації України. Форма 7. Звіт про склад засуджених за 2020 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020.

держав¹. До того ж, карантин у державах походження також пов'язаний із закриттям кордонів, що ускладнює не лише в'їзд до певної держави, а й виїзд з неї.

Пандемія сприяла зміні також і настроїв щодо перебування на території держави іноземних громадян, особливо азійської зовнішності, проявам ксенофобії та стигматизації, пов'язаної із упередженнями з приводу першого зафіксованого спалаху COVID-19 в м. Ухань (провінція Хубей, Китайська Народна Республіка) наприкінці 2019 р. Такі настрої у суспільстві стають підґрунтям, у першу чергу, вуличної насильницької злочинності.

Однак позитивний кримінологічний ефект від карантинних заходів для стану злочинності в Україні також привертає увагу. У 2020 р. рівень злочинності помітно знизився як загалом, так і мігрантів, зокрема. Таким чином, COVID-19 сприяв демонстрації позитивного кримінологічного ефекту від тимчасового обмеження міжнародних переміщень осіб.

IV. ВИСНОВКИ

Розглядаючи вплив карантину в межах запобігання COVID-19 на стан кримінальної протиправності громадян інших держав в Україні, можна виокремити такі основні риси злочинності мігрантів, що проявилися впродовж 2020-го, «карантинного», року:

- 1) у структурі кримінальної протиправності в Україні частка кримінальних правопорушень, що вчиняються іноземцями зменшилася до 0,5%;
- 2) рівень облікованих кримінальних правопорушень, що вчиняються іноземцями, різко зменшився більше, ніж на 30%;
- 3) кількість засуджених громадян інших держав за кримінальні правопорушення, вчинені на території України, також виявило тенденцію до зменшення, але не такого різкого характеру, як рівень облікованих кримінальних правопорушень (зменшення склало 13,5%);
- 4) поряд із стрімким зменшенням кількості затриманих нелегальних мігрантів (майже втричі, порівняно з 2019 р.) спостерігається протилежна за характером тенденція до деякого зростання кількості облікованих кримінальних правопорушень за незаконне переправлення осіб через державний кордон України (більше, ніж на 10%);

¹ Філіппов С.О. (2020). Постпандемічний світ і прикордонна безпека: нова реальність. *Забезпечення правопорядку в умовах корона кризи: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму* (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 230.

5) особливістю «фоновості» явища міграції під час періоду COVID-19 стало те, що певні категорії мігрантів викликають агресивні настрої серед місцевого населення через побоювання останнього заразитися небезпечною хворобою від представників певної національності. Так формуються настрої стигматизації та ксенофобії, посилюється вулична злочинність.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Батиргареева В.С., Борисов В.І., Євтеєва Д.П., Калініна А.В. та ін. (2020). Поширення пандемії COVID-19 в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 40. С. 9–22. doi:10.31359/2079-6242-2020-40-9
2. Василькин О.А. (2008). Криминальная миграция как основной детерминант преступности иностранцев. *Миграционное право*. № 2. С. 39–41.
3. Долгова А.И. (ред.) (2000). Российская криминологическая энциклопедия: преступность и борьба с ней в понятиях и комментариях. Москва: НОРМА-ИНФРА-М.
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&_c=fo.
5. Жаровська Г. (2020). Пандемія і транснаціональна організована злочинність: нові виклики чи апгрейд? *Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи*: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 44–52.
6. *Забезпечення правопорядку в умовах корона кризи (2020)*. Матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право.
7. Зауменна Ю.О. (2020). Національна безпека та пандемія COVID-19: нові виклики та загрози. *Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи*: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 52–57.
8. Звітність Державної судової адміністрації України. Форма 7. Звіт про склад засуджених за 2019 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019.
9. Звітність Державної судової адміністрації України. Форма 7. Звіт про склад засуджених за 2020 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020.
10. Калініна А.В. (2020). Карантин в Україні та фоніві для злочинності явища. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи*: матер. Інтернет-конф. (Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Х.: Право. С. 129–131.
11. Калініна А.В. (2020). Пандемія вірусу vs правопорядок: кримінологічний прогноз. *Питання боротьби зі злочинністю*. Вип. 39. С. 39–45. doi:10.31359/2079-6242-2020-39-39
12. Ківенко Н.В., Лановенко І.І., Мельник П.В. (2002). Девіантна поведінка: сучасна парадигма: монографія. Ірпінь: Нац. акад. держ. податк. служби України.
13. Курилюк Ю.Б. (2018). Злочинність мігрантів в Україні: детермінанти та запобігання. *Юридичний бюлетень*. Вип. 8. С. 317–323.
14. Мозоль А.П. (2002). Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: НАВСУ.
15. Нечевина Н.Д., Плясова І.В. (2006). Криминальная иммиграция в современной России: криминологические, уголовные и административные аспекты. Москва: ВНИИ МВД России.
16. Пандемія коронавірусної хвороби 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пандемія_коронавірусної_хвороби_2019

17. Показники діяльності ДМС України за 2019 рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2019_12.pdf
18. Показники діяльності ДМС України за 2020 рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_12.pdf
19. Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи: матер. Інтернет-конф. (Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Х.: Право, 2020.
20. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p>.
21. Соціально-правові та кримінологічні наслідки коронакризи у світі та Україні: до проблеми мінімізації (2020). Матер. панел. дискусії наук.-практ. семінару «Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності» (Харків, 5 листоп. 2020 р.). Х.: Право.
22. Філіппов С.О. (2020). Постпандемічний світ і прикордонна безпека: нова реальність. *Забезпечення правопорядку в умовах корона кризи*: матер. панел. дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму (Харків, 23–24 верес. 2020 р.). Х.: Право. С. 227–232.
23. Pandemic Profiteering: How Criminals Exploit the COVID-19 Crisis. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

REFERENCES

1. Batyhrhareieva V.S., Borysov V.I., Yevtieieva D.P., Kalinina A.V. et al. (2020). Poshyrennia pandemii COVID-19 v Ukraini: sotsialno-pravovi ta kryminolohichni problemy [Spread of the COVID-19 pandemic in Ukraine: socio-legal and criminological problems]. *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu*. Vol. 40. p. 9–22. DOI:10.31359/2079-6242-2020-40-9. [in Ukrainian].
2. Dolgova A.I. (ed) (2000). Rossijskaja kriminologicheskaja jenciklopedija: prestupnost' i bor'ba s nej v ponjatijah i kommentarijah [Russian criminological encyclopedia: crime and the fight against it in terms and comments]. Moskva: NORMA-INFRA-M [in Russian].
3. Filippov S. O. (2020) Postpandemichnyj svit i prykordonna bezpeka: nova real'nist' [Post-pandemic world and border security: a new reality]. *Zabezpechennia pravoporiadku v umovakh koronakryzy*: mater. panel. dyskusii IV Kharkiv. mizhnar. iuryd. forumu (Kharkiv, 23-24.09.2020). Kharkiv: Pravo, p. 227–232 [in Ukrainian].
4. Kalinina A.V. (2020) Karantyn v Ukraini ta fonovi dlia zlochynnosti iavyscha [Quarantine in Ukraine and the background for the crime phenomenon]. *Pravovi zasady epidemichnoi bezpeky: vyklyky ta perspektyvy* : materialy internet-konferentsii (Poltava, 29.04.2020). Kharkiv: Pravo. p. 129–131 [in Ukrainian].
5. Kalinina A. V. (2020) Pandemiia virusu vs pravoporiadok: kryminolohichnyj prohnaz [Virus Pandemic vs public order: criminological estimation]. *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu*. Vol. 39. p. 39–45. DOI:10.31359/2079-6242-2020-39-39 [in Ukrainian].
6. Kivenko N, Lanovenko I, Mel'nyk P (2002), Deviantna povedinka: suchasna paradyhma [Deviant activities: modern paradigm]. Irpin: Akad derzh podat Sluzhby Ukrainy [in Ukrainian].
7. Kurylyuk Y.B. (2018). Zlochynnist mihrantiv v Ukrayini: determinanty ta zapobihannya [Migrants' crime in Ukraine: determinants and prevention]. *Yurydychnyy byuletyn*. Vol. 8, p. 317–232 [in Ukrainian].
8. Mozol A.P. (2002) Kryminolohichni problemy nelehal'noi mihratsii v Ukraini [Criminological problems of illegal migration in Ukraine]: dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.08. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy [in Ukrainian].
9. Nechevina N.D., Pljasova I.V. (2006). Kriminalnaja immigracija v sovremennoj Rossii: kriminologicheskie, ugolovnye i administrativnye aspekty [Criminal migration in

- contemporary Russia: criminological, criminal law and administrative problems]. Moskva: VNII MVD Rossii [in Russian].
10. Pandemic Profiteering: How Criminals Exploit the COVID-19 Crisis. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.
 11. Pandemiia koronavirusnoi khvoroby 2019 [Coronavirus disease pandemic 2019]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пандемія_коронавірусної_хвороби_2019 [in Ukrainian].
 12. Pokaznyky diial'nosti DMS Ukrainy (2019) [Indicators of the State Migration Service of Ukraine]. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2019_12.pdf [in Ukrainian].
 13. Pokaznyky diial'nosti DMS Ukrainy (2020) [Indicators of the State Migration Service of Ukraine]. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_12.pdf [in Ukrainian].
 14. Pravovi zasady epidemichnoi bezpeky: vyklyky ta perspektyvy [Legal bases of epidemic safety: challenges and prospects]: materialy internet-konferentsii (Poltava, 29.04.2020). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 15. Pro zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2 [On prevention of the spread on the territory of Ukraine of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.03.2020 № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п> [in Ukrainian].
 16. Sotsial'no-pravovi ta kryminolohichni naslidky koronakryzy u sviti ta Ukraini: do problemy minimizatsii [Socio-legal and criminological consequences of the coronary crisis in the world and in Ukraine: to the problem of minimization]: materialy panel. diskusii nauk.-prakt. seminaru «Vykorystannia tekhnolohij shuchnoho intelektu u protydiv zlochynnosti» (Kharkiv, 5.11.2020). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 17. Vasilkin O.A. (2008) Kriminalnaja migracija kak osnovnoj determinant prestupnosti inostrancev [Criminal migration as the main determinant of the foreigners' crime]. *Migracionnoe pravo*. No 2. p. 39–41 [in Russian].
 18. Yedynyj zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi [Unified report on criminal offenses in the country]. https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo [in Ukrainian].
 19. Zabezpechennia pravoporiadku v umovakh koronakryzy [Ensuring law and order in a coronary crisis]: mater. panel. diskusii IV Kharkiv. mizhnar. iuryd. Forumu (Kharkiv, 23-24.09.2020). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 20. Zaumenna Yu. O. (2020) Natsional'na bezpeka ta pandemiia COVID-19: novi vyklyky ta zahrozy [National Security and the COVID-19 Pandemic: New Challenges and Threats]. *Zabezpechennia pravoporiadku v umovakh koronakryzy*: mater. panel. diskusii IV Kharkiv. mizhnar. iuryd. forumu (Kharkiv, 23-24.09.2020). Kharkiv: Pravo. p. 52–57 [in Ukrainian].
 21. Zharovska H. (2020). Pandemiia i transnatsional'na orhanizovana zlochynnist': novi vyklyky chy aphrejd? [Pandemic and Transnational Organized Crime: New Challenges or Upgrades?]. *Zabezpechennia pravoporiadku v umovakh koronakryzy* : mater. panel. diskusii IV Kharkiv. mizhnar. iuryd. Forumu (Kharkiv, 23-24.09.2020). Kharkiv: Pravo, p. 44–52 [in Ukrainian].
 22. Zvitnist' Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy. Forma 7. Zvit pro sklad zasudzhenykh (2019) [Report of the State Judicial Administration of Ukraine. Form 7. Report about convicted persons]. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 [in Ukrainian].
 23. Zvitnist' Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy. Forma 7. Zvit pro sklad zasudzhenykh (2020) [Report of the State Judicial Administration of Ukraine. Form 7. Report about convicted persons]. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020 [in Ukrainian].